

Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja

Sitoumus naisten ja miesten
tasa-arvon toteuttamiseksi
paikallishallinnossa

Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja

Sitoumus naisten ja miesten tasa-arvon
toteuttamiseksi paikallishallinnossa

Euroopan kuntaliittojen kattojärjestö CEMR –
Council of European Municipalities and Regions –
ja sen kumppanit ovat laatineet tämän asiakirjan
ja edistävät sen toteuttamista

Kannen kuva:
Heli Sorjonen

ISBN 978-952-213-894-1 (nid.)
ISBN 978-952-213-895-8 (pdf)
3. korjattu painos
© Suomen Kuntaliiton käännös
Helsinki 2012

Myynti:
Suomen Kuntaliiton julkaisumyynti
www.kunnat.net/kirjakauppa
Tilausnumero 509270

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14
PL 200
00101 Helsinki
Puh. (09) 7711
Faksi (09) 771 2291
www.kunnat.net

Presented at CEMR's general assembly, Innsbruck May 2006

Euroopan kuntaliittojen kattojärjestö
CEMR – Council of European Municipalities and Regions:
The Secretary-General Council of European Municipalities and Regions
15 rue de Richelieu
F-75001 Paris, France
www.ccre.org/fields of activity/ Equal opportunities

Sisältö

Tiivistelmä	4
Esipuhe	5
Johdanto	8
OSA I	12
Periaatteet	12
OSA II	14
Peruskirjan ja sen sitoumuksien toteuttaminen	14
OSA III	15
DEMOKRAATTINEN VASTUU	15
1. artikla	15
2. artikla – Poliittinen edustus	15
3. artikla – Osallistuminen politiikkaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan	16
4. artikla – Julkinen sitoutuminen tasa-arvoon	16
5. artikla – Yhteistyö kumppanien kanssa tasa-arvon edistämiseksi	16
6. artikla – Stereotyypioiden torjuminen	16
7. artikla – Hyvä hallinto ja kuuleminen	17
TASA-ARVON YLEINEN TOIMINTAKEHYS	17
8. artikla – Yleissitoumus	17
9. artikla – Sukupuolivaikutusten arviointi	17
10. artikla – Moniperusteinen syrjintä tai heikompi asema	18
TYÖNANTAJAROLLI	18
11. artikla	18
JULKISET HANKINNAT JA SOPIMUKSET	19
12. artikla	19
PALVELUNTARJOAJAROLLI	20
13. artikla – Koulutus ja elinikäinen oppiminen	20
14. artikla – Terveys	21
15. artikla – Sosiaalihuolto ja -palvelut	21
16. artikla – Lastenhoito	21
17. artikla – Muiden huollettavana olevien henkilöiden hoito	22
18. artikla – Sosiaalinen osallisuus	22
19. artikla – Asuminen	22
20. artikla – Kulttuuri, urheilu ja virkistys	23
21. artikla – Turvallisuus	23
22. artikla – Sukupuoleen perustuva väkivalta	24
23. artikla – Ihmiskauppa	24
KAAVOITUS JA KESTÄVÄ KEHITYS	25
24. artikla – Kestävä kehitys	25
25. artikla – Kaupunki- ja aluesuunnittelu	25
26. artikla – Liikkuminen ja liikenne	25
27. artikla – Taloudellinen kehitys	26
28. artikla – Ympäristö	26
SÄÄNTELIJÄN ROOLI	26
29. artikla – Paikallishallinto sääntelyviranomaisena	26
YSTÄVYYSSUHTEET JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ	26
30. artikla	26

Tasa-arvoa edistetään paikallisesti

Tasa-arvon peruskirja kuntien ja maakuntien työväliseenä

Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja tukee kuntia ja maakuntia ottamaan sukupuolten tasa-arvon huomioon poliittisessa päätöksenteossa ja käytännön toiminnassa. Kunnat ja maakunnat ovat lähellä kansalaisia ja voivat suoraan vaikuttaa siihen, että tasa-arvoa edistävät päätökset näkyvät ihmisten arkielämässä.

Peruskirja kokoaa tasa-arvon edistämisen periaatteita yli toimialojen. Kun kunnan toiminnassa sukupuolten tasa-arvo otetaan yhtenä näkökulmana huomioon, voidaan parantaa palvelujen laatua ja innovatiivisuutta, edistää hyvää hallintoa ja vahvistaa demokratiaa.

Peruskirja avaa sukupuolten tasa-arvon eri ulottuvuudet monipuolisesti. Kirjan suositukset sisältävät kunnan ja maakunnan demokraattisen vastuun ja poliittisen roolin tasa-arvon edistämässä, miesten ja naisten erilaisten tarpeiden ja tasa-arvon huomioon ottamisen kaikessa toiminnassa, palvelujen tarjonnan, tasa-arvoa toteuttavan henkilöstöpolitiikan, taloudellisen kehityksen, julkiset hankinnat ja sopimukset, sukupuoleen perustuvan väkivallan ja ihmiskaupan ehkäisyn, yhdyskuntasuunnittelun ja kestävä kehityksen sekä kansainvälisen yhteistyön.

Tasa-arvon peruskirja muistuttaa, että erityisen tärkeää on tunnistaa arjessa sukupuolirooleihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja ottaa tämä toiminnassa huomioon. Myös moniperusteisen syrjinnän estäminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen ovat tärkeitä periaatteita.

Peruskirja toimii kattavana muistilistana arjessa – suunnittelussa, päätöksenteossa ja päätösten vaikutusten arvioinnissa sekä käytännön toteutuksessa.

Monet peruskirjan periaatteista ovat jo ennestään tuttuja Suomen kunnille. Peruskirja tuo täydentäviä näkökulmia jo olemassa oleviin kuntien ja maakuntien tasa-arvosuunnitelmiin. Peruskir-

jan hyväksyjä sitoutuu laatimaan toimintasuunnitelman, joka on peruskirjan periaatteiden mukainen. Samalla sitoudutaan varamaan resurssija toteutukseen. Suunnitelman toteutumista seurataan osana muuta, muun muassa valtuustotason seurantaa ja arviointia

Peruskirjan hyväksyminen on vapaaehtoista. Sen avulla kunta ja maakunnan liitto voivat vahvistaa sitoutumistaan tasa-arvon edistämiseen. Peruskirjan ovat laatineet kaikki Euroopan kuntajärjestöt yhdessä. Kuntaliitto suosittelee kunnille ja maakuntien liitoille peruskirjan hyväksymistä. Suomessa tasa-arvon peruskirjaan ensimmäisinä ovat sitoutuneet Turku, Kuopio, Vantaa, Helsinki, Vaasa, Kaarina, Espoo, Salo, Lahti, Oulu, Tampere, Mikkeli ja Kerava sekä Uudenmaan liitto.

Peruskirjan hyväksyjää pyydetään allekirjoittamaan tämän julkaisun lopussa oleva lomake ja lähettämään sen Euroopan kuntaliittojen kattojärjestölle CEMR:lle. CEMR koordinoi tasa-arvon peruskirjaan liittyvää tiedonvälitystä Euroopassa. Tieto peruskirjan hyväksymisestä pyydetään lähettämään myös Kuntaliittoon.

Lisätietoja

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
Erityisasiantuntija Sinikka Mikola
p. (09) 771 2210, 050 342 8218
sinikka.mikola@kuntaliitto.fi

Euroopan kuntaliittojen kattojärjestö
CEMR - Council of European Municipalities and Regions:
The Secretary-General
Council of European Municipalities and Regions
15 rue de Richelieu
F-75001 Paris
France

www.ccre.org/fields_of_activity/
Equal opportunities

Kuntien hyvinvointipalvelut takaavat naisten ja miesten tasa-arvon

Naisten ja miesten tasa-arvon toteutuminen on yksi suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan merkittävimmistä arvoista. Kunnat ja kuntayhtymät sekä niiden järjestämät palvelut ovat avainroolissa tasa-arvoisen yhteiskunnan perustana.

Yhteiskunnallisten muutosten ja taloudellisten paineiden keskellä on olennaista, että julkisten palvelujen laatu ja toimintakyky turvataan. Tämä on myös tasa-arvopolitiikkaa. Kuntien työntekijämäärän kehitys ja kuntien rooli työnantajina ovat myös tärkeitä kysymyksiä, sillä valtaosa kuntien työntekijöistä on naisia.

Suomalainen kansanvalta perustuu riittävän vahvoihin itsehallinnollisiin kuntiin, joilla on kyky tehdä demokraattisia päätöksiä voimavarojen kohdentamisesta ja alueiden strategisesta kehittämisestä. On tärkeää, että kuntien päätöksentekijät edustavat kaikkia kuntalaisia, sekä miehiä että naisia. Vuonna 2012 päättyvällä valtuustokaudella naisten osuus kuntien valtuutetuista on vajaat 37 prosenttia.

Sukupuolikiintiöt takaavat tasapuolisen edustuksen kunnanhallituksissa, lautakunnissa ja muissa kunnallisissa toimielimissä. Päätöksenteon rakenteissa on kuitenkin edelleen parantamisen varaa. Kunnanhallitusten ja -valtuustojen ensimmäisistä puheenjohtajista noin 80 prosenttia on miehiä.

Palvelujen laatu ja tuottavuus kasvavat, kun niitä järjestetään eri kuntalaisryhmien, myös vähemmistöryhmien naisten ja miesten, tyttöjen ja poikien näkökulmista. Samalla edistetään kuntalaisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Sukupuolten tasa-arvon huomioon ottaminen kunnan kaikessa toiminnassa lisää myös kunnan veto-

voimaisuutta, niin yritysten kuin työntekijöidenkin näkökulmasta.

Suomalaisten, ja erityisesti naisten korkea koulutustaso edellyttää, että naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet johtotehtäviin osamisen ja pätevyyden perusteella.

Näistä peruslähtökohdista sekä Suomen tasa-arvolain pohjalta maamme kunnissa ja kuntayhtymissä on helppo sitoutua eurooppalaiseen peruskirjaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta paikallishallinnossa. Kuntaliiton hallitus on suositellut kunnille ja maakuntien liitoille sen hyväksymistä.

Peruskirjan ovat laatineet Euroopan kuntajärjestöt ja sen tavoitteena on tukea kuntia ja maakunnan liittoja naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi. Peruskirjan avulla kunnat ja kuntayhtymät voivat vapaaehtoisesti vahvistaa sitoutumistaan tasa-arvon edistämiseen poliittisessa päätöksenteossa, palvelujen tarjoajina, työnantajina sekä kestäväen kehityksen ja yhdyskuntarakenteen edistäjinä ja sukupuoleen perustuvan väkivallan torjunnassa.

Peruskirja on väline tasa-arvon edistämiseen niin strategisella tasolla kuin käytännön työssäkin. Se on oiva apu arvioida poliittisten päätösten vaikutuksia nyt, kun kunnissa tehdään merkittäviä ratkaisuja ja valintoja suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ja samalla naisten ja miesten tasa-arvon kannalta.

Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma
Kuntaliiton toimitusjohtaja

EUROOPPALAINEN PERUSKIRJA NAISTEN JA MIESTEN VÄLISESTÄ TASA-ARVOSTA PAIKALLISHALLINNOSSA

Conseil des Communes
et Régions d'Europe
Council of European
Municipalities and Regions

Johdanto

Eurooppalainen peruskirja naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta paikallishallinnossa on osoitettu Euroopan paikallis- ja aluehallinnoille. Näitä tahoja pyydetään allekirjoittamaan peruskirja ja sitoutumaan julkisesti naisten ja miesten tasa-arvon periaatteeseen sekä toteuttamaan peruskirjassa esitettyjä sitoumuksia omalla alueellaan.¹

Kukin peruskirjan allekirjoittanut viranomainen sitoutuu edistämään peruskirjan toteutusta laatimalla tasa-arvosuunnitelman. Suunnitelmassa esitetään painopisteet ja toimenpiteet sekä resurssit, joita viranomainen käyttää peruskirjan sitoumusten toteuttamiseksi.

Lisäksi kukin peruskirjan allekirjoittanut viranomainen ryhtyy yhteistyöhön alueensa kaikkien instituutioiden ja toimijoiden kanssa todellisen tasa-arvon saavuttamiseksi käytännössä.

Peruskirja on laadittu Euroopan kuntaliittojen kattojärjestön CEMRn (Council of European Municipalities and Regions) projektissa yhteistyössä useiden kumppaneiden kanssa, jotka on lueteltu jäljempänä. Projekti toteutettiin EU:n viidennen tasa-arvo-ohjelman tukemana vuosina 2005–2006.

* * *

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on kaikkien ihmisten perusoikeus ja jokaisen demokraattisen yhteiskunnan perusarvo. Jotta tasa-arvo saavutetaan, sen arvo pitää tunnustaa lainsäädännössä ja sitä tulee soveltaa tehokkaasti kaikilla elämänalueilla: politiikassa, taloudessa, yhteiskuntaelämässä ja kulttuurissa.

Vaikka muodollisia tunnustuksia on tehty paljon ja edistystä on tapahtunut, naisten ja miesten välistä tasa-arvoa arkielämässä ei edelleenkään ole saavutettu. Naisilla ja miehillä ei käytännössä ole samoja oikeuksia. Sosiaalista, poliittista, taloudellista ja kulttuurista epätasa-arvoa on edelleen, joista esimerkkeinä ovat muun muassa palkkaerot ja poliittinen aliedustus.

Tämä eriarvoisuus johtuu sosiaalisista rakenteista, jotka perustuvat moniin perheessä, koulutuksessa, kulttuurissa, mediassa, työelämässä ja yhteiskunnan järjestelmissä esiintyviin ennakkokäsityksiin, stereotyyppioihin. Hyvin monella alueella on mahdollista toimia tasa-arvon edistämiseksi, ottaa käyttöön uusia lähestymistapoja ja tehdä rakenteellisia muutoksia.

Kunnat ja maakunnat ovat ihmisiä lähimpänä olevat hallinnon tasot. Niillä on parhaat edellytykset estää eriarvoisuuden jatkuminen ja edistää todella tasa-arvoista yhteiskuntaa. Ne voivat toimivaltansa avulla ja toimimalla yhteistyössä erilaisten paikallisten toimijoiden kanssa toteuttaa konkreettisia toimenpiteitä, jotka edistävät naisten ja miesten tasa-arvoa.

Subsidiariteettiperiaate eli läheisyysperiaate on lisäksi tärkeä, kun toteutetaan naisten ja miesten oikeutta tasa-arvoon käytännössä. Periaate koskee kaikkia hallintotasoja: EU:ta, kansallista, alueellista ja paikallista tasoa. Vaikka Euroopan kuntien ja maakuntien toimivalloissa on suuria eroja, ne kaikki voivat ja niiden täytyy osallistua myönteisesti tasa-arvon edistämiseen käytännöllisillä keinoilla, jotka vaikuttavat niiden asukkaiden jokapäiväiseen elämään.

¹ Tässä käännöksessä käytetään paikallishallinnon sijasta kuntaa ja aluehallinnon sijasta maakuntaa, koska peruskirjaa suositellaan ensisijaisesti kunnille ja maakunnille. Kunnilla yleisesti tarkoitetaan myös muita kuntayhtymiä kuin maakunnanliittoja.

Subsidiariteettiperiaatteeseen liittyvät läheisesti paikallisen ja alueellisen itsehallinnon periaatteet. Euroopan neuvoston vuonna 1985 tehdys- sä paikallisen itsehallinnon peruskirjassa, jonka ovat allekirjoittaneet useimmat Euroopan valtiot, painotetaan *”paikallisviranomaisten oikeutta ja kelpoisuutta säännellä ja hoitaa lain nojalla huomattavaa osaa julkisista asioista omalla vastuullaan ja paikallisen väestön etujen mukaisesti”*. Tasa-arvon toteuttamisen ja edistämisen täytyy kuulua paikallisen itsehallinnon ytimeen.

Kuntien ja maakuntien on tuettava tarkoituksenmukaisten valintojen tekemistä päivittäisen elämän konkreettisimmilla alueilla, kuten asumisessa, turvallisuudessa, julkisessa liikenteessä, työelämässä tai terveydessä.

Kun naiset otetaan täysimääräisesti mukaan paikallis- ja aluepolitiikan kehittämiseen ja toteuttamiseen, voidaan myös ottaa huomioon heidän elämänkokemuksensa, tietotaitonsa ja luovuu- tensa.

Jos haluamme saavuttaa tasa-arvoon perustuvan yhteiskunnan, kuntien ja maakuntien on välttämätöntä ottaa sukupuoliluottuvuus huomioon kaikilta osin politiikassaan, organisaatioissaan ja käytännöissään. Tämän päivän ja huomisen maailmassa naisten ja miesten todellinen tasa-

arvo on myös avain taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen menestykseen – ei pelkästään EU:n tai yhden jäsenvaltion tasolla, vaan myös alueillamme, kaupungeissamme ja paikallisyhteisöissämme.

* * *

Euroopan kuntaliittojen kattojärjestö CEMR (Council of European Municipalities and Regions) ja sen naispoliitikkojen komitea (tasa-arvokomitea vuodesta 2010) ovat jo vuosien ajan toimineet aktiivisesti naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi paikallis- ja aluetasolla. CEMR julkisti vuonna 2005 konkreettisen työvälineen – ”tasa-arvoinen eurooppalainen kaupunki”. ”Tasa-arvoinen eurooppalainen kaupunki” esittelee muutamien eurooppalaisten kaupunkien ja kuntien hyviä käytäntöjä ja menetelmiä naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi. Nyt käsillä oleva peruskirja on jatkoa tälle työlle.

Paikallis- ja aluehallintojen rooli sukupuolten tasa-arvon edistäjänä vahvistettiin kuntien maailmanjärjestön, the International Union of Local Authorities (IULA), vuonna 1998 hyväksymässä julistuksessa ”Naiset paikallishallinnossa”. Naisten ja miesten tasa-arvo on myös kuntien nykyisen maailmanjärjestön, United Cities and Local Governments (UCLG), yhtenä päätavoitteena.

Euroopan kuntaliittojen kattojärjestö CEMR (Council of European Municipalities and Regions), joka edustaa Euroopan paikallis- ja aluehallintoja, yhteistyössä seuraavien kumppanien kanssa:

Bulgarian tasavallan kuntien kansallinen liitto (NAMRB)

Kyproksen kuntaliitto (UCM)

Tšekin tasavallan kaupunkien ja kuntien liitto (SMO CR)

Suomen Kuntaliitto

CEMR:n Ranskan osasto (AFCCRE)

CEMR:n Saksan osasto (RGRE)

Kreikan kuntien ja yhteisöjen keskusliitto (KEDKE)

Unkarin paikallisviranomaisten kansallinen liitto (TÖOSZ)

CEMR:n Italian osasto (AICCRE)

Toscanan AICCREn osasto

Luxemburgin kaupunkien ja kuntien liitto (SYVICOL)

Puolan kaupunkiliitto (ZMP)

Espanjan kuntien ja provinssien liitto (FEMP)

Baskimaan kuntaliitto (EUDEL)

Wienin kaupunki (Itävalta)

Saint Jean de la Ruellen kaupunki (Ranska)

Frankfurt am Mainin kaupunki (Saksa)

Cartagenan kaupunki (Espanja)

Sevillan kaupunki (Espanja)

Valencian kaupunki (Espanja)

Belfort-Montbéliardin aika- ja liikennevirasto (Ranska)

Paikallis- ja alueviranomaisten Euroopan ja Välimeren pysyvä yhteistyökomitea (COPPEM)

muistuttaa, että Euroopan yhteisö ja unioni perustuvat perusoikeuksiin ja -vapauksiin, joihin kuuluu naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen, ja että eurooppalainen lainsäädäntö on ollut tällä alueella Euroopassa tapahtuneen edistyksen perustana,

muistuttaa Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksia koskevista sopimuksista ja etenkin vuonna 1979 hyväksytyin naisten kaikkinaisen syrjinnän kieltävän kansainvälisestä sopimuksesta,

painottaa Euroopan neuvoston olennaisia toimia naisten ja miesten tasa-arvon ja paikallisen itsehallinnon edistämiseksi,

ottaa huomioon, että naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi on otettava huomioon kolme toisiaan täydentävää näkökulmaa: välittömien ja välillisten epätasa-arvoisuuksien poistaminen sekä sellaisen poliittisen, lainsäädännöllisen ja sosiaalisen ympäristön rakentaminen, joka tukee tasa-arvoisen demokratian aktiivista kehittämistä,

pahoittelee tasa-arvoa koskevan lainsäädännön ja käytännön toteutuksen jatkuvaa eroa,

ottaa huomioon, että Euroopan kunnilla ja maakunnilla on ja niillä täytyy olla tärkeä rooli kansalaistensa ja asukkaidensa tasa-arvon toteuttamisessa etenkin naisten ja miesten tasa-arvon osalta kaikilla vastuualueillaan,

ottaa huomioon, että naisten ja miesten tasapuolinen osallistuminen ja edustus päätöksenteossa ja johtoasemissa on demokratian kannalta olennaista,

saa innoituksensa tätä toimintaa varten erityisesti vuonna 1979 hyväksytystä naisten kaikkinaisen syrjinnän kieltävästä kansainvälisestä sopimuksesta, Yhdistyneiden kansakuntien vuoden 1995 Pekingin julistuksesta ja toimintaohjelmasta sekä vuoden 2000 yleiskokouksen 23. erityisistunnon (Peking +5) päätöslauselmista, Euroopan unionin perusoikeuskirjasta, joulukuussa 1996 annettua neuvoston suosituksesta naisten ja miesten tasapuolisesta osallistumisesta päätöksentekoon sekä kuntien maailmanjärjestön, IULA:n vuonna 1998 hyväksymässä julistuksessa "Naiset paikallishallinnossa".

haluaa kunnioittaa syyskuussa 1981 voimaan tulleen Yhdistyneiden kansakuntien naisten kaikkinaisen syrjinnän kieltävän kansainvälisen sopimuksen voimaantulon 25-vuotisjuhlaa,

on laatinut tämän eurooppalaisen peruskirjan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta paikallishallinnossa ja pyytää Euroopan kuntia ja maakuntia allekirjoittamaan tämän peruskirjan ja panemaan sen täytäntöön.

OSA I

PERIAATTEET

Tämän eurooppalaisen naisten ja miesten paikallishallinnon tasa-arvon peruskirjan allekirjoittajat tunnustavat seuraavat periaatteet toimintansa perustaksi:

1. Naisten ja miesten tasa-arvo on perusoikeus

Kuntien ja maakuntien on toteutettava tämä perusoikeus kaikilla vastuualueillaan muun muassa poistamalla kaikki välittömän ja välillisen syrjinnän muodot.

2. Naisten ja miesten tasa-arvon varmistaminen edellyttää moninkertaisen syrjinnän ja heikomman aseman käsittelemistä

Naisten ja miesten välistä tasa-arvoa käsiteltäessä on otettava huomioon moniperusteinen syrjintä ja heikompi asema, joka voi perustua sukupuolen lisäksi myös etniseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittiseen mielipiteeseen, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään, sukupuoliseen suuntautumiseen tai sosioekonomiseen asemaan.

3. Naisten ja miesten tasapuolinen osallistuminen päätöksentekoon on demokraattisen yhteiskunnan perusedellytys

Naisten ja miesten oikeus tasa-arvoon edellyttää sitä, että paikallis- ja alueviranomaiset ryhtyvät kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin ja ottavat käyttöön kaikki strategiat, joita tarvitaan naisten ja miesten tasapuolisen edustuksen ja osallistumisen edistämiseksi kaikilla päätöksenteon alueilla.

4. Sukupuoleen perustuvien stereotyyppien poistaminen on olennaista naisten ja miesten tasa-arvon saavuttamisessa

Kuntien ja maakuntien on edistettävä sukupuoleen perustuvien ennakkokäsitysten, stereotyyppien ja sellaisten esteiden poistamista, joihin naisten epätasa-arvoisuus perustuu ja jotka johtavat naisten ja miesten roolien epätasa-arvoiseen arviointiin politiikassa, taloudessa, yhteiskunnassa ja kulttuurissa.

5. Naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen edellyttää tasa-arvonäkökohtien huomioon ottamista paikallis- ja aluehallinnon kaikissa toiminnoissa

Sukupuolten tasa-arvonäkökohta on otettava huomioon, kun muodostetaan toimintapoliittikoita, laaditaan strategioita ja toimintasuunnitelmia sekä luodaan menetelmiä ja käytäntöjä, jotka vaikuttavat ihmisten päivittäiseen elämään paikallistasolla – esimerkiksi käyttämällä tasa-arvon valtavirtaistamisen² ja sukupuolittietoisien budjetoinnin³ menetelmiä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on analysoitava ja otettava huomioon naisten kokemukset paikalliselämästä, mukaan lukien asuin- ja työolosuhteet.

6. Naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseen tarvitaan asianmukaisesti resursoituja ohjelmia ja toimintasuunnitelmia

Kuntien ja maakuntien on laadittava tasa-arvo-ohjelmat ja suunnitelmat, joiden toteuttamiseen on varattava tarvittavat taloudelliset resurssit ja henkilöstöresurssit.

Nämä periaatteet ovat jäljempänä osassa III esitettyjen artiklojen perustana.

2 Sukupuolen valtavirtaistaminen: YK:n talous- ja sosiaalivaltavirtaistamisen ECOSOC määritteli heinäkuussa 1997 sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen seuraavasti: "Sukupuolinäkökulman kokonaisvaltainen soveltaminen tarkoittaa, että jokaisen toimenpiteen, lainsäädäntö, politiikka ja ohjelmat mukaan lukien, vaikutukset naisten ja miesten kannalta arvioidaan jo suunnitteluvaiheessa kaikilla alueilla ja tasoilla. Se on strategia, jolla naisille ja miehille tärkeät asiat ja heidän kokemuksensa liitetään oleelliseksi osaksi poliittisten toimenpiteiden ja ohjelmien suunnittelua, toimeenpanoa, seurantaa ja arviointia kaikilla poliittisen, taloudellisen ja sosiaalisen elämän aloilla niin, että eriarvoisuutta ei pidetä yllä vaan naiset ja miehet hyötyvät niistä yhtäläisesti. Perimmäisenä tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon saavuttaminen."

3 Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin: "Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen budjetointiin on sukupuolen valtavirtaistamisen sovellus budjetointiprosessissa. Se merkitsee budjettien analysointia sukupuolinäkökulmasta, jolloin sukupuolinäkökohta otetaan huomioon budjetointiprosessin kaikilla tasoilla ja tulot ja menot rakennetaan uudelleen sukupuolten tasa-arvoa edistävällä tavalla."

OSA II

PERUSKIRJAN JA SEN SITOUKSIEN TOTEUTTAMINEN

Tämän peruskirjan allekirjoittaja toteuttaa seuraavat vaiheet peruskirjan edellytysten toteuttamiseksi:

- (1) Jokainen tämän peruskirjan allekirjoittaja laatii ja ottaa käyttöön tasa-arvosuunnitelman kohtuullisen ajan kuluessa peruskirjan allekirjoittamisesta ja sen jälkeen toteuttaa suunnitelman (kuitenkin viimeistään kahden vuoden kuluessa).
- (2) Tasa-arvosuunnitelmassa esitetään allekirjoittajan tavoitteet ja ensisijaiset panopisteet, suunnitellut toimenpiteet ja toteuttamiseen varattavat resurssit, joiden avulla peruskirjaa ja sen sitoumuksia pannaan täytäntöön. Suunnitelmassa esitetään myös toteutusaikataulu. Jos allekirjoittajalla on jo tasa-arvosuunnitelma, allekirjoittaja tarkistaa ja tarvittaessa täydentää suunnitelman, jotta se kattaa peruskirjan olennaiset asiat.
- (3) Jokainen allekirjoittaja toteuttaa laajan kuulemismenettelyn ennen tasa-arvosuunnitelman käyttöönottoa. Kun suunnitelma on hyväksytty, allekirjoittaja jakelee suunnitelman ja välittää siitä tietoa laajasti. Allekirjoittaja myös raportoi säännöllisesti suunnitelman toteutuksen etenemisestä.
- (4) Jokainen allekirjoittaja tarkistaa tarvittaessa tasa-arvosuunnitelmansa ja laatii uuden suunnitelman seuraavaa kautta varten.
- (5) Jokainen allekirjoittaja sitoutuu toimimaan yhteistyössä peruskirjan toteutumisen etenemisen arvioinnissa. Allekirjoittaja sitoutuu myös kuntien ja alueiden eurooppalaiseen kokemukseen ja tiedon vaihtoon. Näin on mahdollista oppia toisilta tehokkaita keinoja, joiden avulla voidaan vahvistaa naisten ja miesten tasa-arvoa. Allekirjoittaja huolehtii, että tasa-arvosuunnitelma ja muut olennaiset julkiset materiaalit ovat käytettävissä tätä tarkoitusta varten.
- (6) Jokainen allekirjoittaja ilmoittaa Euroopan kuntaliittojen kattojärjestölle CEMR:lle (The Council of European Municipalities and Regions) kirjallisesti allekirjoittaneensa peruskirjan. Lisäksi tulee ilmoittaa, milloin peruskirja on allekirjoitettu ja keneen asiasta voidaan olla tulevaisuudessa yhteydessä.

OSA III

DEMOKRAATTINEN VASTUU

1. artikla

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisten ja miesten oikeus tasa-arvoon on demokraattian olennainen edellytys ja ettei demokraattisella yhteiskunnalla ole varaa jättää ottamatta huomioon naisten taitoja, tietoja, kokemusta ja luovuutta. Tämän vuoksi allekirjoittajan on varmistettava eri taustaryhmiin ja ikäryhmiin kuuluvien naisten mukaanotto, edustus ja osallistuminen politiikan ja julkisen päätöksenteon kaikilla alueilla.
- (2) Allekirjoittaja vastaa demokraattisesti valittuna toimielimenä asukkaidensa ja alueensa hyvinvoinnin edistämistä ja sitoutuu siksi edistämään tämän oikeuden käytännön toteuttamista kaikilla toimintalueillaan – paikallisyhteisön demokraattisena johtajana, palvelujen tarjoajana ja järjestäjänä, suunnittelu- ja sääntelyviranomaisena sekä työnantajana.

POLIITTINEN ROOLI

2. artikla – Poliittinen edustus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa naisten ja miesten yhtäläiset oikeudet äänestää, asettua ehdolle ja tulla valituksi luottamustehtävään.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa naisten ja miesten yhtäläiset oikeudet osallistua toimintapolitiikkojen määrittelyyn ja toteuttamiseen, toimia julkisessa tehtävässä ja toteuttaa kaikkia julkisia tehtäviä hallinnon kaikilla tasoilla.
- (3) Allekirjoittaja tunnustaa tasapainoisen edustuksen periaatteen kaikissa vaaleissa valituissa ja julkisissa päätöksentekoyksiköissä.
- (4) Allekirjoittaja sitoutuu ryhtymään kaikkiin kohtuullisina pidettäviin toimenpiteisiin

edellä mainittujen oikeuksien ja periaatteiden toteuttamiseksi. Näitä toimenpiteitä ovat muun muassa:

- naisten kannustaminen rekisteröitymään äänestäjäksi, käyttämään äänioikeuttaan ja asettumaan ehdolle vaaleissa
 - poliittisten puolueiden ja ryhmien kannustaminen ottamaan käyttöön naisten ja miesten tasapainoisen edustuksen periaatteen ja toteuttamaan sen
 - poliittisten puolueiden ja ryhmien kannustaminen ryhtymään kaikkiin laillisiin toimenpiteisiin, jotta ehdokkaiksi ja tehtäviin valittavien naisten määrä kasvaisi
 - omien menettelyjen ja toimintatapojen sääteleminen siten, etteivät stereotyyppiset käyttäytymistavat ja kielteelliset käytännöt tai ahdistelu häiritse mahdollisia ehdokkaita ja valittuja edustajia
 - sellaisten toimenpiteiden ottaminen käyttöön, joiden avulla valitut edustajat pystyvät sopeuttamaan henkilökohtaisen elämänsä, työnsä ja julkisen toimintansa toisiinsa varmistamalla, että aikataulut, työskentelymenetelmät ja huollettavana olevien henkilöiden hoidon saatavuus auttavat kaikkia valittuja edustajia osallistumaan täysimääräisesti.
- (5) Allekirjoittaja sitoutuu edistämään ja noudattamaan tasapuolisen edustuksen periaatetta omissa toimielimissään ja neuvonantavissa elimissä, ja ulkopuolisiin toimielimiin tehtävissä nimityksissä.

Jos naisten ja miesten edustus ei tällä hetkellä ole tasapainossa, allekirjoittaja toteuttaa edellä mainittua periaatetta niin, että tilanne ei huonone nykyisestä vähemmistönä olevan sukupuolen kannalta.

- (6) Allekirjoittaja sitoutuu lisäksi varmistamaan, ettei julkisia tai poliittisia tehtäviä, joihin se nimittää tai valitsee edustajan, ole rajoitettu tai niitä ei pidetä stereotyyppisten asenteiden vuoksi yhden sukupuolen normaalina roolina.

3. artikla – Osallistuminen politiikkaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että kansalaisten oikeus osallistua julkisten asioiden hoitamiseen on demokratian peruseriaate, ja että naisilla ja miehillä on yhtäläinen oikeus osallistua paikallisyhteisönsä, kuntansa ja alueensa hallintoon ja julkiseen elämään.
- (2) Asukkaiden osallistumisen järjestämisessä allekirjoittaja sitoutuu varmistamaan naisten ja miesten yhtäläiset mahdollisuudet osallistua käytännössä esimerkiksi neuvoo-antavien komiteoiden, asukaslautakuntien, sähköisen osallistumisen tai osallistuvan suunnittelun välityksellä. Jos olemassa olevat osallistumisen keinot eivät johda tasapuolisuuteen, allekirjoittaja ryhtyy kehittämään ja testaamaan uusia menetelmiä.
- (3) Allekirjoittaja ryhtyy edistämään kaikkien yhteiskuntaryhmien naisten ja miesten aktiivista osallistumista politiikkaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan etenkin vähemmistöryhmiin kuuluvien naisten ja miesten, jotka muuten voisivat jäädä toiminnan ulkopuolelle.

4. artikla – Julkinen sitoutuminen tasa-arvoon

- (1) Allekirjoittaja sitoutuu yhteisönsä ja alueensa demokraattisena johtajana ja edustajana julkisesti naisten ja miesten tasa-arvon periaatteeseen paikallishallinnossa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:
- ilmoittamalla, että on allekirjoittanut tämän peruskirjan ylimmässä edustuselimessä käydyn keskustelun ja hyväksymisen jälkeen

- ryhtymällä toteuttamaan tämän peruskirjan mukaisia sitoumuksiaan ja raportoimaan julkisesti ja säännöllisesti tasa-arvosuunnitelmansa toteutuksen etenemisestä

- lupaamalla, että allekirjoittaja ja sen kunnallisiin ja maakunnallisiin toimielimiin valitut luottamushenkilöt noudattavat sukupuolten tasa-arvon kannalta hyviä toimintatapoja ja ylläpitävät niitä.

- (2) Allekirjoittaja kannustaa demokraattisen valtuutuksensa perusteella muita poliittisia ja julkisia instituutioita, kansalaisjärjestöjä ja yksityisiä organisaatioita ryhtymään toimenpiteisiin, joiden avulla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon toteutumisen käytännössä.

5. artikla – Yhteistyö kumppanien kanssa tasa-arvon edistämiseksi

- (1) Allekirjoittaja toimii omalla alueellaan julkisten ja yksityisten toimijoiden sekä muiden sidosryhmien kanssa yhteistyössä naisten ja miesten paremman tasa-arvon edistämiseksi kaikilla elämänalueilla. Se pyrkii erityisesti hakeutumaan yhteistyöhön työmarkkinajärjestöjen kanssa tämän tavoitteen saavuttamiseksi.
- (2) Allekirjoittaja kuulee kumppaneitaan ja järjestöjä, työmarkkinajärjestöt mukaan lukien, kun se kehittää ja tarkistaa tasa-arvosuunnitelmiaan, kuten myös muissa tärkeissä tasa-arvoa koskevissa asioissa.

6. artikla – Stereotyyppien torjuminen

- (1) Allekirjoittaja sitoutuu torjumaan ja mahdollisuuksien mukaan estämään ennakkoluuloja, käytäntöjä ja sellaisen kielen ja kuvien käyttämistä, jotka perustuvat jommankumman sukupuolen yliverlaiseen tai alistaiseen asemaan tai naisten ja miesten stereotyyppisiin rooleihin.
- (2) Allekirjoittaja varmistaa tätä varten, että sen oma julkinen ja sisäinen viestintä

ovat täysin tämän sitoumuksen mukaista ja edistää positiivisia sukupuolikuvia ja esimerkkejä.

- (3) Allekirjoittaja auttaa myös henkilökuntaansa koulutuksen avulla ja muilla keinoin tunnistamaan ja poistamaan stereotyyppisiä asenteita ja käyttäytymistä ja säätelee tätä koskevia käyttäytymissääntöjä.
- (4) Allekirjoittaja toteuttaa toimenpiteitä ja kampanjoita, joiden tarkoituksena on lisätä tietoisuutta sukupuolistereotyyppien haitallisesta vaikutuksesta naisten ja miesten välisen tasa-arvon saavuttamiseen.

7. artikla – Hyvä hallinto ja kuuleminen

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa naisten ja miesten oikeuden saada asiansa käsiteltyksi tasapuolisesti, puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisen ajan kuluessa ottaen huomioon muun muassa:
 - oikeuden tulla kuulluksi ennen sellaisen yksittäisen päätöksen tekemistä, joka voi vaikuttaa henkilöön haitallisesti, jos päätös tehdään
 - viranomaisen velvollisuuden perustella päätöksensä
 - oikeuden saada oleellista tietoa itseään koskevista asioista
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että toimintapolitiikkojen ja päätöksenteon laatua todennäköisesti parantaa niiden henkilöiden, joihin asia voi vaikuttaa, mahdollisuus tulla kuulluksi valmisteluvaiheessa. Lisäksi allekirjoittaja tunnustaa, että on olennaisen tärkeää, että naisille ja miehille annetaan käytännössä tasapuolinen pääsy olennaisiin tietoihin ja tasapuolinen mahdollisuus tulla kuulluksi.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu tätä varten ryhtymään tarvittaessa seuraaviin toimenpiteisiin:
 - sen varmistaminen, että tietojen antamista koskevissa järjestelyissä otetaan

huomioon naisten ja miesten tarpeet, mukaan lukien heidän mahdollisuutensa käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa

- sen varmistaminen, että ne, joiden näkemykset todennäköisimmin jäävät kuulematta, pystyvät osallistumaan tasapuolisesti kuulemismenettelyyn, ja että tätä edistetään myönteisellä toiminnalla
- tarvittaessa naisia koskevien erillisten kuulemismenettelyjen toteuttaminen.

TASA-ARVON YLEINEN TOIMINTAKEHYS

8. artikla – Yleissitoumus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, kunnioittaa ja edistää kaikilla alueilla, joilla se on toimivaltainen, naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon liittyviä olennaisia oikeuksia ja periaatteita sekä torjuu sukupuoleen liittyvää syrjintää.
- (2) Tässä luvussa esitetyt sitoumukset koskevat allekirjoittajaa vain silloin, kun ne tai niiden olennaiset osat kuuluvat allekirjoittajan lailliseen toimivaltaan.

9. artikla – Sukupuolivaikutusten arviointi

- (1) Allekirjoittaja sitoutuu kaikilla alueilla, joilla se on toimivaltainen, toteuttamaan tämän artiklan mukaiset sukupuolivaikutusten arvioinnit.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu tätä varten laatimaan ohjelman sukupuolivaikutusten arviointien toteuttamiseksi omien painopisteidensä, resurssiensa ja aikataulujensa mukaisesti. Ohjelma sisällytetään tasa-arvosuunnitelmaan tai otetaan siinä huomioon.
- (3) Sukupuolivaikutusten arvioinneissa on olettava olennaisilta osin seuraavat vaiheet:

- olemassa olevien toimintapolitiikkojen, prosessien, käytäntöjen ja toimintamallien sekä käyttömäärien läpikäyminen, jotta voidaan arvioida, paljastavatko ne epäoikeudenmukaista syrjintää, perustuvatko ne sukupuolistereotyyppoihin ja otetaanko niissä riittävän hyvin huomioon naisten ja miesten erityiset tarpeet
- edellä mainittujen toimintapolitiikkojen ym. resurssien, sekä taloudellisten että muiden, kohdistumisen arviointi
- ensisijaisten tavoitteiden ja tarvittaessa päämäärien määrittäminen, jotta voidaan käsitellä näiden arviointien seurauksena esiin nousseita olennaisia kysymyksiä ja tarpeita sekä kehittää parannuksia palvelujen tarjontaan
- kaikkien merkittävien toimintapolitiikkojen, prosessien ja toimintatapojen sekä resurssien kohdistumisen muutosten arviointi varhaisessa vaiheessa, muutosten naisiin ja miehiin kohdistuvien mahdollisten vaikutusten tunnistaminen, ja lopullisten päätösten tekeminen tämän arvion perusteella
- moninkertaisen syrjinnän kohteeksi tai heikompaan asemaan joutuvien tarpeiden ja etujen ottaminen huomioon.

10. artikla - Moniperusteinen syrjintä tai heikompi asema

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että syrjintä, joka perustuu esimerkiksi sukupuoleen, etniseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen, on kiellettyä.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että tästä kiellosta huolimatta monet naiset ja miehet kärsivät moniperusteisesta syrjinnäs-

tä tai heikommasta asemasta, mukaan lukien sosioekonominen haitallinen asema, joka vaikuttaa välittömästi heidän kykynsä nauttia tässä peruskirjassa mainittuja ja määritettyjä oikeuksia.

- (3) Allekirjoittaja sitoutuu ryhtymään kaikilla alueilla, joilla se on toimivaltainen, kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin moniperusteisen syrjinnän tai haitallisen aseman torjumiseksi seuraavat keinot mukaan lukien:
 - sen varmistaminen, että moniperusteisen syrjinnän tai haitallisen aseman kysymyksiä käsitellään allekirjoittajan tasa-arvosuunnitelmassa ja sukupuoli-vaikutusten arvioinneissa
 - sen varmistaminen, että moniperusteiseen syrjintään tai haitalliseen asemaan liittyvät asiat otetaan huomioon, kun ryhdytään tämän peruskirjan muiden artiklojen mukaisiin toimiin tai toimenpiteisiin
 - julkisten tiedotuskampanjoiden toteuttaminen stereotyyppien torjumiseksi ja tasapuolisen kohtelun edistämiseksi niille naisille ja miehille, jotka voivat kärsiä moniperusteisesta syrjinnästä tai haitallisesta asemasta
 - erityistoimenpiteiden toteuttaminen maahanmuuttajanaisten ja -miesten erityistarpeiden ottamiseksi huomioon.

TYÖNANTAJAROOI

11. artikla

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa työnantajan roolissaan naisten ja miesten oikeuden tasa-arvoon kaikissa työhön liittyvissä näkökohdissa, työn järjestäminen ja työolosuhteet mukaan lukien.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa oikeuden ammatillisen, yhteiskunnallisen ja yksityisen elä-

män yhteensovittamiseen sekä oikeuden ihmisarvoon ja turvallisuuteen työpaikalla.

- (3) Allekirjoittaja sitoutuu ryhtymään kaikkiin kohtuullisena pidettäviin toimenpiteisiin edellä mainittujen oikeuksien tukemiseksi, mukaan lukien sen laillisten oikeuksien mukainen positiivinen toiminta.
- (4) Edellä 3 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä ovat muun muassa seuraavat:
 - (a) Allekirjoittajan organisaatiossa työskentelyyn liittyvien linjausten ja menettelyjen tarkistaminen, henkilöstöpolitiikkaa koskevan tasa-arvosuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen siten, että epätasa-arvoiset asiat käsitellään kohtuullisen ajan kuluessa ja siten, että seuraavat asiat tulevat käsitellyiksi:
 - tasa-arvoinen palkkaus, mukaan lukien sama palkka samanarvoisesta työstä
 - järjestelyt palkan, korvausten, palkka-järjestelmien ja eläkkeiden arviointia varten
 - toimenpiteet, joiden avulla varmistetaan oikeudenmukaiset ja avoimet yle-nemis- ja urakehitysmahdollisuudet
 - toimenpiteet, joiden avulla varmistetaan naisten ja miesten tasapuolinen edustus kaikilla tasoilla ja käsitellään erityisesti mahdollinen epätasapaino hallinnon ylemmillä tasoilla
 - toimenpiteet, joiden avulla käsitellään mahdollinen töiden jakautuminen sukupuolen mukaan ja kannustetaan työntekijöitä ottamaan vastaan muita kuin sukupuolen mukaan perinteisiä töitä
 - oikeudenmukaisen rekrytoinnin varmistavat toimenpiteet
 - toimenpiteet, joiden avulla varmistetaan asianmukainen, terveellinen ja turvallinen työympäristö

- työntekijöiden ja heidän ammattiyhdistystensä kuulemismenettelyt, joissa varmistetaan naisten ja miesten tasa-puolinen osallistuminen kaikkiin kuule-mis- tai neuvottelutoimielimiin.

- (b) Työpaikan sukupuolisen häirinnän torjumi-nen ilmoittamalla selvästi, että tällainen käyttäytyminen ei ole hyväksyttävää, tu-kemalla uhreja, ottamalla käyttöön ja to-teuttamalla avoimet käytännöt häirintään syyllistyneiden käsittelemiseksi ja asiaa koskevan tietoisuuden parantamiseksi;
- (c) Henkilöstörakenteen muuttaminen orga-nisaation kaikilla tasoilla siten, että se hei-jastelee asukkaiden sosiaalista, taloudel-lista ja kulttuurista monimuotoisuutta;
- (d) Ammatillisen, sosiaalisen ja yksityisen elä-män toisiinsa sovittamisen tukeminen:
 - ottamalla käyttöön käytännöt, jotka tarvittaessa sallivat työajan muutokset ja järjestelyt työntekijöiden huolletta-vana olevien henkilöiden hoitamiseksi
 - kannustamalla miehiä käyttämään oi-keuttaan vapaaseen huollettavanaan olevien henkilöiden hoitamista varten.

JULKISET HANKINNAT JA SOPIMUKSET

12. artikla

- (1) Allekirjoittaja hyväksyy, että sillä on vas-tuu edistää naisten ja miesten tasa-arvoa toteuttaessaan tehtäviä ja velvollisuuksia, jotka liittyvät julkisiin hankintoihin, tuotteiden toimittamista, palvelujen tarjoamista tai töiden tekemistä koskevat sopimukset mukaan lukien.
- (2) Allekirjoittaja hyväksyy, että tämä vastuu on erityisen merkittävä silloin, kun alle-kirjoittaja ehdottaa sopimuksen tekemis-tä toisen oikeushenkilön kanssa sellaisen

yleisölle merkittävän palvelun tarjoamisesta, josta allekirjoittajalla on laillinen vastuu. Tällaisissa tapauksissa allekirjoittaja varmistaa, että sopimuksen saavalta oikeushenkilöllä (sen omistussuhteista riippumatta) on samat vastuut varmistaa tai edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa kuin allekirjoittajalla olisi, jos se olisi tarjonnut palvelun suoraan.

- (3) Allekirjoittaja sitoutuu lisäksi toteuttamaan seuraavat toimenpiteet, jos se pitää sitä tarpeellisena:
 - (a) ottamaan huomioon kaikissa merkittävisissä sopimuksissa olennaiset sukupuolivaihtokutukset ja mahdollisuudet edistää tasa-arvoa lainsäädännön puitteissa
 - (b) sen varmistaminen, että sopimuksen määrittelytekstissä otetaan huomioon sopimuksen sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyvät tavoitteet
 - (c) sen varmistaminen, että sopimuksen muissa sopimusehdoissa otetaan huomioon nämä tavoitteet huomioon ja ne sisällytetään ehtoihin
 - (d) ottaa käyttöön Euroopan unionin julkisia hankintoja koskevien säädösten pohjalta sosiaalisiin näkökohtiin perustuvia kriteereitä,
 - (e) lisätä hankinnoista vastaavan henkilökunnan tietoisuutta työhönsä liittyvästä sukupuolten välisen tasa-arvon ulottuvuudesta esimerkiksi tätä varten annettavan koulutuksen avulla
 - (f) sen varmistaminen, että pääsopimuksen ehdoissa edellytetään alihankkijoita noudattamaan olennaisia velvollisuuksia, jotka koskevat naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämistä.

PALVELUNTARJOAJAROOLI

13. artikla – Koulutus ja elinikäinen oppiminen

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa kaikkien ihmisten oikeuden koulutukseen ja tunnustaa lisäksi kaikkien ihmisten oikeuden saada ammatillista koulutusta ja jatkokoulutusta. Allekirjoittaja tunnustaa koulutuksen elintärkeän roolin elämän kaikissa vaiheissa tasapuolisten mahdollisuuksien tarjoajana, elämän ja työn kannalta olennaisten taitojen tarjoajana ja uusien ammatillisen kehittymisen mahdollisuuksien tarjoajana.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu toimivaltansa mukaisesti varmistamaan ja edistämään naisten ja miesten, tyttöjen ja poikien tasapuolisen pääsyn koulutukseen.
- (3) Allekirjoittaja tunnustaa tarpeen poistaa naisten ja miesten rooleja koskevat stereotyyppiset käsitykset kaikista koulutusmuodoista. Se ryhtyy tätä varten tarvittaessa seuraaviin toimenpiteisiin tai edistää niitä:
 - koulutusmateriaalien, koulujen ja muiden oppilaitosten koulutusohjelmien ja opetusmenetelmien tarkistaminen sen varmistamiseksi, että niissä torjutaan stereotyyppisiä asenteita ja käytäntöjä
 - erityistoimenpiteiden toteuttaminen muihin kuin perinteisiin uravalintoihin kannustamiseksi
 - sellaisten osuuskurssien sisällyttäminen kansalaistaidon kursseihin ja kansalaisuus- ja koulutukseen, joissa painotetaan naisten ja miesten tasapuolisen osallistumisen merkitystä demokraattisissa prosesseissa.
- (4) Allekirjoittaja tunnustaa, että koulujen ja muiden oppilaitosten hallintotapa on merkittävä malli lapsille ja nuorille. Se ryhtyy tätä varten edistämään naisten ja miesten

tasapuolista edustusta kaikilla koulujen hallinnon tasoilla.

14. artikla – Terveys

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa kaikkien oikeuden hyvään fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja vahvistaa, että naisten ja miesten pääsy tasokkaaseen terveyden- ja sairaanhoitoon on välttämätöntä tämän oikeuden toteutumisen kannalta.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisten ja miesten erilaiset tarpeet on otettava huomioon, kun pyritään varmistamaan naisten ja miesten tasapuoliset mahdollisuudet hyvään terveyteen sekä sairaanhoito- ja terveyspalveluihin. Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, etteivät nämä tarpeet johdu vain biologisista eroista, vaan myös elin- ja työolosuhteiden eroista sekä stereotyyppisistä asenteista ja oletuksista.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu ryhtymään vastuualueillaan kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin asukkaidensa mahdollisimman hyvän terveyden edistämiseksi ja varmistamiseksi. Se ryhtyy tätä varten tarvittaessa seuraaviin toimenpiteisiin tai edistää niitä:
 - sukupuoleen perustuvan näkökulman ottaminen huomioon terveys- ja sairaanhoitopalvelujen suunnittelussa, resursoinnissa ja tarjoamisessa
 - sen varmistaminen, että terveyttä edistävässä toimenpiteessä, terveellisen ruokavalion ja liikunnan merkityksen kannustamiseen tähtäävät toimenpiteet mukaan lukien, on otettava huomioon naisten ja miesten erilaiset tarpeet ja asenteet
 - sen varmistaminen, että terveysalan työntekijät, terveyden edistämiseen osallistuvat henkilöt mukaan lukien, tunnistavat sen, miten sukupuoli vaikuttaa sairaanhoitoon ja terveydenhoitoon, ja ottavat huomioon naisten ja miesten erilaiset kokemukset hoidosta

- sen varmistaminen, että naiset ja miehet pystyvät saamaan käyttöönsä asianmukaiset terveyteen liittyvät tiedot.

15. artikla – Sosiaalihuolto ja -palvelut

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa sen, että jokaisella ihmisellä on oikeus saada tarvittavat sosiaalipalvelut ja hyötyä sosiaaliavusta sitä tarvitessaan.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa sen, että naisten ja miesten tarpeet ovat erilaiset, mikä voi johtua heidän sosiaalisen ja taloudellisen tilanteensa eroista ja muista tekijöistä. Varmistaakseen, että naisilla ja miehillä on yhtäläinen pääsy sosiaalihuoltoon ja sen palveluihin, allekirjoittaja ryhtyy kaikkiin kohtuullisena pidettäviin toimenpiteisiin seuraavien varmistamiseksi:
 - sukupuoleen perustuvan näkökulman ottaminen huomioon sosiaalihuollon ja -palvelujen suunnittelussa, resursoinnissa ja tarjoamisessa
 - sen varmistaminen, että sosiaalihuollon ja -palvelujen tarjoamiseen osallistuvat tunnistavat ne tavat, joilla sukupuoli vaikuttaa palveluihin ja ottavat huomioon naisten ja miesten erilaiset kokemukset kyseisestä huollosta.

16. artikla – Lastenhoito

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että hyvälaatuisella, kohtuuhintaisella lastenhoidolla, joka on kaikkien vanhempien ja huoltajien käytettävissä heidän taloudellisesta tilanteestaan riippumatta, on olennainen merkitys naisten ja miesten todellisen tasarvon edistämässä sekä mahdollistaa työn, julkisen ja yksityisen elämän yhteensovittamisen. Allekirjoittaja tunnustaa samalla tällaisen lastenhoidon merkittävän vaikutuksen paikallisyhteisön ja koko yhteiskunnan taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen elämään.

- (2) Allekirjoittaja sitoutuu pitämään yhtenä ensisijaisista tavoitteistaan tällaisen lastenhoidon tarjoamista ja edistämistä joko suoraan tai muun palveluntarjoajan välityksellä. Allekirjoittaja ryhtyy lisäksi kannustamaan muita osapuolia tarjoamaan tällaista lastenhoitoa, mukaan lukien paikallisten työnantajien tarjoama tai tukema lastenhoito.
- (3) Allekirjoittaja tunnustaa edelleen, että lasten kasvattaminen edellyttää vastuun jakamista miesten ja naisten kesken ja koko yhteiskunnassa. Allekirjoittaja ryhtyy torjumaan ennakkokäsitystä, jossa lastenhoitoa pidetään ensisijaisesti naisten tehtävänä tai vastuuna.

17. artikla – Muiden huollettavana olevien henkilöiden hoito

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisilla ja miehillä on vastuita hoitaa muita huollettavana olevia henkilöitä kuin lapsia, ja että tämä vastuu voi vaikuttaa heidän kykyynsä osallistua täysimääräisesti taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen elämään.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa edelleen, että tällaiset hoitovastuut ovat epäsuhtaisesti naisten vastuulla ja estävät näin ollen naisten ja miesten tasa-arvoa.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu torjumaan tätä epätasapainoa tarpeen mukaan seuraavilla keinoilla:
 - määrittämällä yhdeksi ensisijaiseksi tavoitteeksi laadukkaan, kohtuuhintaisen huollettavana olevien henkilöiden hoidon tarjoamisen suoraan tai jonkin palveluntarjoajan välityksellä
 - tuen tarjoaminen hoitovastuunsa vuoksi sosiaalisesta eristymisestä kärsiville ja heidän mahdollisuuksiensa edistäminen
 - kampanjoiminen sitä ennakkokäsitystä vastaan, jossa oletetaan, että huollet-

tavana olevien henkilöiden hoitaminen on ensisijaisesti naisten vastuulla.

18. artikla – Sosiaalinen osallisuus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että kaikilla on oikeus suojaan köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä vastaan, ja lisäksi että naiset joutuvat yleensä todennäköisemmin sosiaalisen syrjäytymisen uhriksi, koska heillä on miehiä heikompi pääsy resursseihin, tavaroihin, palveluihin ja mahdollisuuksiin.
- (2) Allekirjoittaja ryhtyy tämän vuoksi kaikilla palvelu- ja toimialoillaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa toimintastrategian toteuttamiseen
 - edistääkseen kaikkien sosiaalisesti syrjäytyneessä asemassa tai köyhyydessä elävien tai niiden, joilla on vaara joutua tällaiseen asemaan, tehokasta pääsyä työhön, asuntoihin, opetukseen, koulutukseen, kulttuuriin, tieto- ja viestintätekniikkaan, sosiaaliapuun ja terveydenhoitoon
 - tunnistaakseen sosiaalisesta syrjäytymisestä kärsivien naisten erityiset tarpeet ja aseman
 - edistääkseen maahanmuuttajanaisten ja -miesten kotoutumista ottaen huomioon heidän erityiset tarpeensa.

19. artikla – Asuminen

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa oikeuden asuntoon ja vahvistaa, että pääsy hyvälaatuisen asuntoon on yksi ihmisen kaikkein olennaisimmista tarpeista ja välttämätön yksilön ja hänen perheensä hyvinvoinnin kannalta.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että naisilla ja miehillä on usein erilaisia asumiseen liittyviä tarpeita, jotka on otettava huomioon. Näitä ovat esimerkiksi seuraavat toiseikat:

- (a) naisilla on keskimäärin vähemmän tuloja ja resursseja kuin miehillä, mistä syystä he tarvitsevat asuntoja, joihin heillä on varaa
- (b) naiset ovat perheenpää useimmissa yksinhuoltajaperheissä, mistä johtuen heillä on tarvetta sosiaaliselle asuntotarjonnalle
- (c) kodittomien henkilöiden joukossa yliedustettuina ovat usein haavoittuvaiset miehet.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu tätä varten tarvittaessa seuraaviin toimenpiteisiin:
 - (a) riittävän suurten ja riittävän laadukkaiden asuntojen ja asianmukaisen asuinympäristön tarjoaminen tai niihin pääsyn edistäminen kaikille sekä välttämättömien palvelujen tarjoaminen
 - (b) sellaisten toimenpiteiden toteuttaminen, joiden avulla estetään kodittomuutta, ja etenkin avun tarjoaminen kodittomille tarpeen, haavoittuvaisuuden ja syrjimättömyyden perusteella
 - (c) mahdollisuuksien mukaan avustaminen asuntojen hinnan saattamiseksi sopivaksi niille, joilla ei ole riittävän paljon resursseja.
- (4) Allekirjoittaja sitoutuu myös varmistamaan tai edistämään naisten ja miesten tasapuolista oikeutta olla kotinsa vuokralainen, omistaja tai muu haltija sekä käyttämään tätä varten vaikutusvaltaansa sen varmistamiseksi, että naisilla on yhtäläinen mahdollisuus saada lainoja ja muita taloudellisia tukimuotoja asunnon hankkimista varten.

20. artikla – Kulttuuri, urheilu ja virkistys

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa kaikkien oikeuden osallistua kulttuurielämään ja nauttia taiteista.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa myös urheilun merkityksen yhteisön elämässä ja 14. artiklassa esitettyjen terveyttä koskevien

oikeuksien varmistamisessa. Se tunnustaa myös, että naisilla ja miehillä on oikeus yhtäläiseen pääsyyn kulttuuri-, virkistys- ja urheilutoimintaan sekä -tiloihin.

- (3) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisilla ja miehillä voi olla kulttuurin, urheilun ja virkistykseen suhteiden erilaisia kokemuksia ja kiinnostuksenkohteita, ja että ne voivat johtua naisia ja miehiä koskevista stereotyyppisistä asenteista ja toimenpiteistä. Sen vuoksi allekirjoittaja sitoutuu toteuttamaan tai edistämään tarvittaessa muun muassa seuraavia toimenpiteitä:

- sen varmistaminen niin pitkälle kuin on kohtuullista, että naisilla ja miehillä, pojilla ja tytöillä on käytettävissään yhtäläinen tarjonta ja pääsy urheilu-, virkistys- ja kulttuuritoimintaan sekä -tiloihin
- naisten ja miesten, poikien ja tyttöjen kannustaminen osallistumaan tasapuolisesti urheilu- ja kulttuuritoimintaan, myös niihin toimintoihin, joita on perinteisesti pidetty ensisijaisesti naisten tai miesten toimintana
- taiteilijoiden ja kulttuuri- ja urheiluyhdistysten kannustaminen edistämään kulttuuri- ja urheilutoimintaa, jossa haastetaan naisia ja miehiä koskevat stereotyyppiset käsitykset
- julkisten kirjastopalvelujen kannustaminen haastamaan sukupuolia koskevat stereotyyppiset kirjalikoimassaan ja muissa materiaaleissa sekä tiedottamisessa.

21. artikla – Turvallisuus

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa jokaisen naisen ja miehen oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja liikkumisvapauteen. Allekirjoittaja tunnustaa myös sen, ettei näitä oikeuksia voida vapaasti tai tasapuolisesti käyttää, jos naiset tai miehet ovat vaarassa tai he eivät ole turvassa joko yksityisel-

lä tai julkisella alueella tai jos he kokevat olevansa vaarassa tai turvattomina.

- (2) Allekirjoittaja tunnustaa myös, että naiset ja miehet kohtaavat osittain erilaisten velvollisuuksiensa tai elämäntyyliensä vuoksi usein erilaisia turvallisuuteen liittyviä ongelmia, jotka täytyy käsitellä.
- (3) Tästä syystä allekirjoittaja sitoutuu
 - (a) analysoimaan sukupuolinäkökulmaa käyttäen tilastotiedot, jotka koskevat naisten ja miesten turvallisuuteen vaikuttavien tapausten (mukaan lukien yksilöön kohdistuvat vakavat rikokset) määrää ja rakenteita ja tarvittaessa mittaamaan rikoksia koskevan pelon ja muun turvattomuuden syyntä määrän tai laadun
 - (b) kehittämään ja toteuttamaan strategioita, politiikkoja ja toimia, mukaan lukien paikallisympäristön tilaa tai suunnittelua koskevat erityiset parannustoimet (esimerkiksi joukkoliikenteen liityntäpaikat, pysäköintialueet tai katuvalaistus), tai poliisipalveluja ja vastaavia palveluja, jotka parantavat naisten ja miesten käytännön turvallisuutta sekä pyrkimään vähentämään heidän turvattomuudentunnettaan.

22. artikla – Sukupuoleen perustuva väkivalta

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että sukupuoleen perustuva väkivalta, joka kohdistuu suhteettomasti naisiin, on rikos ihmisen perusoikeuksia vastaan ja loukkaa ihmisten ihmisarvoa ja fyysistä ja psyykkistä eheyttä.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että sukupuoleen perustuva väkivalta on lähtöisin tekijän ajatuksesta, että yksi sukupuoli on toista arvokkaampi epätasa-arvoisessa valtasuhteessa.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu tämän vuoksi laatimaan ja vahvistamaan politiikkoja ja toimia sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa vastaan, joita ovat esimerkiksi

- erityisten tukirakenteiden tarjoaminen uhreille tai tällaisten rakenteiden avustaminen
- tiedon tarjoaminen saatavana olevasta avusta jokaisella pääasiallisesti käytetyllä paikallisella kielellä
- sen varmistaminen, että ammattihenkilökunta on saanut koulutusta uhrien tunnistamista ja tukemista varten
- sen varmistaminen, että asian kannalta olennaisten palvelujen, kuten poliisin, terveyspalvelujen ja asuntoviranomaisten välillä toimii tehokas koordinaatio
- mahdollisiin ja todellisiin uhreihin ja tekijöihin kohdistuvien, tietoisuutta lisäävien kampanjoiden ja koulutusohjelmien edistäminen.

23. artikla – Ihmiskauppa

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että ihmiskaupparikos, joka kohdistuu naisiin ja tyttöihin, on rikos ihmisen perusoikeuksia vastaan ja loukkaa ihmisten ihmisarvoa ja fyysistä ja psyykkistä eheyttä.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu tämän vuoksi laatimaan ja vahvistamaan ihmiskaupan estämiseksi toimintapolitiikkoja ja toimia, jotka ovat tarpeen mukaan esimerkiksi
 - tiedotuskampanjat ja tietoisuutta lisäävät kampanjat
 - uhrien tunnistamisesta ja tukemisesta vastaavan ammattihenkilöstön koulutusohjelmat
 - kysyntää vähentävät toimet
 - asianmukaiset toimet uhrien auttamiseksi, muun muassa pääsy terveydenhoitoon, riittävä ja turvallinen asunto sekä tulkkauspalvelut.

KAAVOITUS JA KESTÄVÄ KEHITYS

24. artikla – Kestävä kehitys

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että sen alueen tulevissa kaavoitus- ja suunnittelustrategioissa on kunnioitettava täysimääräisesti kestävän kehityksen periaatteita, mukaan lukien taloudellisten, sosiaalisten, ympäristöön liittyvien ja kulttuuristen ulottuvuuksien tasapuolinen integrointi ja myös erityisesti tarve naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseen ja saavuttamiseen.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu tämän vuoksi otamaan naisten ja miesten välisen tasa-arvon huomioon perusolottuvuutena kaikessa kaavoituksessa tai strategioiden laatimisessa alueensa kehittymiseksi kestäväällä tavalla.

25. artikla – Kaupunki- ja aluesuunnittelu

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa alueellisen ja taloudellisen kehityksen, liikenteen ja maankäytön toimintapolitiikkojen ja suunnitelmien merkityksen sellaisten edellytysten luomisessa, joissa voidaan saavuttaa täydellisemmin naisten ja miesten välinen tasa-arvo paikallis- ja aluehallinnossa.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu varmistamaan, että tällaisia toimintapolitiikkoja ja suunnitelmia laadittaessa, hyväksyttäessä ja toteutettaessa
 - otetaan täysin huomioon tarve edistää todellista tasa-arvoa paikalliselämän kaikilla alueilla
 - otetaan asianmukaisesti huomioon naisten ja miesten erityiset tarpeet esimerkiksi työn, palvelujen ja kulttuurielämän saatavuuden, koulutuksen ja perhevastuiden kannalta. Tässä hyödynnetään muun muassa paikallisia tietoja ja allekirjoittajan laatimia sukupuolivaikutusten arviointeja.

- otetaan käyttöön laadukkaat suunnitteluratkaisut, joissa otetaan huomioon naisten ja miesten erityiset tarpeet.

26. artikla – Liikkuminen ja liikenne

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että liikkuminen ja liikennepalvelujen saatavuus ovat olennainen edellytys, jotta naiset ja miehet pystyvät käyttämään monia oikeuksiaan, esimerkiksi oikeutta työhön, koulutukseen, kulttuuriin ja välttämättömiin palveluihin sekä toteuttamaan tehtäviään ja toimintojaan. Allekirjoittaja tunnustaa myös, että kunnan tai alueen kestävyys ja menestys riippuvat merkittävästi tehokkaasta ja laadukkaasta liikenneinfrastruktuurista sekä julkisista liikennepalveluista.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa lisäksi, että naisilla ja miehillä on usein käytännössä erilaiset liikkumisen tarpeet ja liikenteen käyttötavat, jotka johtuvat muun muassa tuloista, hoitovastuista tai työajoista, ja että tästä syystä naiset muodostavat usein miehiä suuremman osan julkisen liikenteen käyttäjistä.
- (3) Tästä syystä allekirjoittaja sitoutuu
 - (a) ottamaan huomioon kaikki miesten ja naisten oleelliset tarpeet liikkua, eri liikennemuotojen käyttötavat sekä kaupungeissa että maaseudulla
 - (b) varmistamaan, että allekirjoittajan alueen liikennepalvelut vastaavat naisten ja miesten yleisiä ja erityistarpeita näin toteuttamalla naisten ja miesten todellista tasa-arvoa paikalliselämässä.
- (4) Lisäksi allekirjoittaja sitoutuu kehittämään julkisen liikenteen palveluja omalla alueellaan ja liikenneyhteyksiä alueensa ulkopuolelle mukaan lukien eri kulkumuotojen väliset yhteydet, jotta otetaan huomioon naisten ja miesten erityiset ja yhteiset tarpeet käyttää säännöllisiä, kohtuuhintaisia, turvallisia ja saavutettavia liikennepalveluja sekä vaikutukset kestäväan kehitykseen.

27. artikla – Taloudellinen kehitys

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa, että tasapainoisen ja kestäväen taloudellisen kehityksen aikaansaaminen on olennainen osa menestyvää kuntaa tai aluetta ja että sen tähän liittyvät toimet ja palvelut voivat vaikuttaa merkittävästi naisten ja miesten tasa-arvon edistymiseen.
- (2) Allekirjoittaja tunnustaa tarpeen lisätä naisten työllisyyden osuutta ja laatua ja tunnustaa lisäksi, että pitkäaikaiseen työttömyyteen ja palkattomaan työhön liittyvän köyhyyden riski on erityisen korkea naisten osalta.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuu taloudelliseen kehitykseen liittyvissä toimissaan ja palveluissaan ottamaan kaikilta osin huomioon naisten ja miesten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä mahdollisuudet edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ja toteuttaa tätä varten tarvittavat toimet. Näitä toimia voivat olla esimerkiksi
 - naisryttäjien avustaminen
 - sen varmistaminen, että yritysten taloudellinen tuki ja muu tuki edistävät naisten ja miesten välistä tasa-arvoa
 - naisharjoittelijoiden kannustaminen opettelemaan taitoja ja hankkimaan pätevyksiä tehtäviin, joita on perinteisesti pidetty miesten tehtävinä ja päinvastoin
 - työnantajien kannustaminen ottamaan naisia työhön harjoittelijoina sellaisia taitoja, pätevyksiä ja tehtäviä varten, joita on perinteisesti pidetty miesten tehtävinä ja päinvastoin.

28. artikla – Ympäristö

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa vastuunsa toimia alueensa ympäristön korkean suojelutason ja laadun parantamiseksi, mukaan lukien paikalliset toimintapolitiikat, jotka koskevat jätettä, melua, ilmanlaatua,

luonnon monimuotoisuutta ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia. Allekirjoittaja tunnustaa naisten ja miesten tasapuolisen oikeuden hyötyä ympäristöä koskevista palveluistaan ja politiikoistaan.

- (2) Allekirjoittaja tunnustaa, että naisten ja miesten elämäntyyli ovat monesti erilaiset ja että naiset ja miehet saattavat käyttää eri tavoin paikallisia palveluja, julkisia tai avoimia tiloja tai kohdata erilaisia ympäristöongelmia.
- (3) Allekirjoittaja sitoutuukin ottamaan täysin ja yhtäläisesti huomioon naisten ja miesten erityiset tarpeet ja elämäntyyli sekä sukupolvien välisen solidaarisuuden periaatteen kehittäessään ympäristöön liittyviä toimintapolitiikkojaan ja palveluitaan.

SÄÄNTELIJÄN ROOLI

29. artikla – Paikallishallinto sääntelyviranomaisena

- (1) Toteuttaessaan toimivaltansa mukaisia sääntelytehtäviä alueellaan allekirjoittaja tunnustaa tehokkaan sääntelyn ja kuluttajansuojan merkittävän roolin paikallisten asukkaiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistamisessa ja sen, että sääntelyn alaiset toimet voivat vaikuttaa eri tavoin naisiin ja miehiin.
- (2) Allekirjoittaja sitoutuu sääntelytehtäväänsä toteuttaessaan ottamaan huomioon naisten ja miesten erityiset tarpeet, kiinnostuksenkohteet ja olosuhteet.

YSTÄVYYSSUHTEET JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

30. artikla

- (1) Allekirjoittaja tunnustaa kuntien ja maakuntien ystävyysuhteiden ja eurooppalai-

sen ja kansainvälisen yhteistyön merkityksen asukkaiden välisten suhteiden lähentämisessä ja vastavuoroisen oppimisen ja ymmärtämisen edistämässä valtion rajojen yli.

(2) Allekirjoittaja sitoutuu ystävyysuhteita, eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä koskevassa toiminnassaan

- ottamaan eri taustoista tulevat naiset ja miehet mukaan toimintaan yhtäläisesti

- käyttämään ystävyysuhteitaan, eurooppalaisia ja kansainvälisiä kumppanuussuhteitaan kehittämissympäristönä, jossa vaihdetaan kokemuksia naisten ja miesten tasa-arvoa koskevista asioista ja vastavuoroisesti opitaan niistä

- ottamaan naisten ja miesten välisen tasa-arvon ulottuvuuden mukaan toteuttamaansa kansainväliseen yhteistyöhön.

Euroopan kuntaliittojen kattojärjestö, CEMR (Council of European Municipalities and Regions) on laajin eurooppalainen alue- ja paikallishallinnon kattojärjestö. Yli 37 maassa toimivan 50 jäsenliittonsa kautta CEMR edustaa lähes 100 000 eurooppalaista kuntaa ja aluehallintoa.

CEMR:n päätavoitteena on edistää vahvaa, yhtenäistä Eurooppaa, joka perustuu paikalliseen ja alueelliseen itsehallintoon ja demokratiaan; ja jossa päätökset tehdään mahdollisimman lähellä kansalaista subsidiariteetti-periaatteen mukaisesti.

CEMR:n toiminnan painopisteinä ovat muun muassa julkiset palvelut, aluepolitiikka, liikenne, ympäristö, naisten ja miesten tasa-arvo.

CEMR on aktiivinen myös kansainvälisessä toiminnassa. Se muodostaa kuntien maailmanjärjestön UCLG:n (United Cities and Local Governments) Euroopan osaston.

CEMR:n päämaja on Pariisissa ja sen EU-asioihin keskittyvä toimisto Brysselissä. Suomen Kuntaliitto on CEMR:n jäsen. Kuntaliitolla on edustus muun muassa CEMR:n tasa-arvokomiteassa.

EUROOPPALAINEN PERUSKIRJA NAISTEN JA MIESTEN VÄLISESTÄ TASA-ARVOSTA PAIKALLISHALLINNOSSA

Peruskirja, jolla Euroopan kunnat ja maakunnat sitoutuvat käyttämään valtaansa ja yhteistyökumppanuuksiaan asukkaidensa tasa-arvon edistämiseksi

Minä, allekirjoittanut _____ [allekirjoittajan nimi]

asema _____

[kunnan / maakunnan liiton nimi] _____

vahvistan tällä nimikirjoituksellani, että edellä mainittu viranomainen on virallisesti päättänyt hyväksyä eurooppalaisen peruskirjan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta paikallishallinnossa ja noudattavansa sen ehtoja, ja että minulla on asianmukainen valtuutus toimia sen puolesta tässä asiassa.

Allekirjoitus _____

Päivämäärä _____

Sitoudun lähettämään tämän lomakkeen täytettynä ja allekirjoitettuna peruskirjan eurooppalaisesta yhteistyöstä vastaavalle Euroopan kuntaliittojen kattojärjestölle, CEMRille (Council of European Municipalities and Regions) osoitteella:

The Secretary-General
Council of European Municipalities and Regions
15 rue de Richelieu
F-75001 Paris
France

THE EUROPEAN CHARTER FOR EQUALITY OF WOMEN AND MEN IN LOCAL LIFE

A Charter for Europe's local and regional governments to commit themselves to use their powers and partnerships to achieve greater equality for their people

I the under-signed _____ (name of signatory)
holding the office of _____
in _____ (name of local / regional government)

by this my signature confirm that the above-mentioned authority has formally agreed to adhere
to the European Charter for Equality

of Women and Men in Local Life, and to comply with its provisions, and that I am duly authorized
to act on its behalf in this matter.

Signed _____

Dated _____

I agree to send a signed and completed copy of this form to the Council of European Municipalities and Regions,
as promoter of the Charter, at the following address:

The Secretary-General
Council of European Municipalities
and Regions
15 rue de Richelieu
F-75001 Paris - France

Eurooppalainen peruskirja naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta paikallishallinnossa tukee kuntia ja maakuntia ottamaan sukupuolten tasa-arvon huomioon poliittisessa päätöksenteossa ja käytännön toiminnassa.

Kunnat ja maakunnat ovat lähellä kansalaisia ja voivat suoraan vaikuttaa siihen, että tasa-arvoa edistävät päätökset näkyvät ihmisten arkielämässä. Kun kunnan toiminnassa sukupuolten tasa-arvo otetaan yhtenä näkökulmana huomioon, voidaan parantaa palvelujen laatua ja tehokkuutta, edistää hyvää hallintoa ja vahvistaa demokratiaa.

Peruskirjan avulla kunnat ja maakunnat voivat vahvistaa sitoutumistaan naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseen laajasti poliittisessa päätöksenteossa, palvelujen tarjonnassa ja työnantajaroolissa sekä sukupuoleen perustuvassa väkivallan ehkäisyssä. Peruskirja kokoaa yli toimialojen kattavia periaatteita kestävän kehityksen toimintaperiaatteita vastaavasti moniperustaista syrjintää unohtamatta. Peruskirja toimii muistilistana arjessa – suunnittelussa, päätöksenteossa ja päätösten vaikutusten arvioinnissa sekä käytännön toteutuksessa.

Peruskirjan ovat laatineet Euroopan kuntajärjestöt yhdessä. Kuntaliitto suosittelee kaikille kunnille ja maakuntien liitoille peruskirjan hyväksymistä.

Euroopan kuntaliittojen kattojärjestö

CEMR – Council of European Municipalities and Regions:

The Secretary-General Council of European Municipalities and Regions

15 rue de Richelieu

F-75001 Paris

France

[www.ccre.org/fields of activity/](http://www.ccre.org/fields_of_activity/) Equal opportunities

